

ФЕНОМЕН ДЕЦЕ РАТА (РАТНИКА)

Хатиџа БЕРИША, Владимир ТОМАШЕВИЋ²⁷⁶
Факултет за инжењеријски менаџмент, Београд

Сажетак: *Савремена политичка реалност, чији смо сведоци, обележена је ескалацијом терористичких активности широм света. Тероризам је оружје слабих, које у модерном добу коме припадамо, као начин супротстављања надмоћнијем непријатељу, користе бројне и различите политичке и верске групе и организације. Премда је добро познато да све терористичке организације широм света поседују свој подмладак, те да се регрутација деце и манипулација њима не разликују у значајној мери од истих појава у земљама захваћеним ратним сукобима, у наредним ћемо пасусима, због тематске одређености и природе самога рада, излагање превасходно усмерити на злоупотребу деце у оружаним сукобима, без нарочитог осврта на њихову злоупотребу у извршењу терористичких активности. Водећи се овом чињеницом, у раду ћемо настојати да поменутом феномену приступимо ослањајући се на научни метод анализе садржаја јавно доступних података садржаних у извештајима органа УН, као и већег броја регионалних иницијатива и у коалиција које су, својим програмима и радним активностима, окупљене око истог циља - смањења експанзије ове вишеструко значајне друштвене појаве.*

Кључне речи: *деца, ратници, тероризам, оружани сукоб, ратни сукоб, злоупотреба*

Увод

Феномену деце ратника у савременим оружаним сукобима, судећи по досадашњим стручним и научним истраживањима, није посвећено довољно пажње. Извештаји, које су, пре свега, Уједињене нације (у даљем тексту: УН) и њене специјализоване агенције, самостално или у сарадњи са локалним, националним, регионалним и светским невладиним организацијама, објављивале у претходним годинама, углавном представљају изводе из парцијалних регионалних и локалних извештаја о оружаним сукобима.

Имајући у виду бројност и разноликост оружаних сукоба у свету и ограничења у прикупљању релевантних информација, као и традиционалну резервисаност државних органа при уступању таквих података, чак и уколико није реч о подручјима захваћеним оружаним сукобом, очекивано је и јасно да УН представљају једину организацију која поседује механизме прикупљања неопходних информација на терену.

Мада злоупотреба деце у оружаним сукобима има дугу историју, јачање њеног интензитета и тежину и важност друштвених последица које она собом носи, нарочито су, у негативном смислу, определила бројна технолошка достигнућа на пољу наоружања током последња два века. Уколико ову појаву сместимо у шире оквире и сагледамо је као употребу деце у војним јединицама, односно државно организовану милитаризацију у малолетничком узрасту, феномен регрутације деце могуће је регистровати и пратити у свим досадашњим оружаним сукобима,

²⁷⁶ hatidza.berisa@mod.gov.rs

укључујући и оне који се у данашње време одвијају и у најразвијенијим државама света, попут САД или Велике Британије.²⁷⁷

ТЕРОРИЗАМ И ДЕЦА

Савремене друштвене околности донеле су и нови феномен Исламске државе (у даљем тексту: ИД), која, у исти мах, поседује војну организацију и задржава своју терористичку компоненту, чиме је створена могућност да њени припадници учествују у оружаним сукобима као борци, али и да, истовремено, буду извршиоци терористичких акција. Велики број бораца ИД лица су млађа од 18 година (најчешћи критеријум за пунолетност у већини држава света) или су тек ступила у свет пунолетства са претходно богатом биографијом војне обуке у млађем узрасту.

Уз поменути савремени феномен ИД,²⁷⁸ још од завршетка Другог светског рата, широм света доминира процес деколонизације бивших колонија, углавном под управом европских држава: Велике Британије, Шпаније, Португала, Француске, Белгије и Холандије. Процес деколонизације у свакој од бивших колонија разликовао се по свом садржају, начинима борбе и утицају на односе између великих сила у време хладног рата и током постхладноратовског периода.

Међу некадашњим колонијама и државама у којима се данас одвијају оружани сукоби, приметна је неспорна подударност. Наслеђе колонизације огледа се у постојању бројних савремених политичких група у тим државама, при чему се насиље сматра легалним начином доласка на власт.

Енглеска реч *infantry*, општепозната и својствена војној терминологији, означава најбројнији род сваке војске - пешадију. Иронично, као и већина других речи које се користе у државној организацији Велике Британије, она води порекло из француског језика: постала је од француске речи *enfant*, чије је значење *deme*.

ДА ЛИ СЕ ПОШТУЈУ КОНВЕЦИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ?

Проблем одређивања старосне границе до које су деца сматрана децом, како историја несумњиво сведочи, присутан је одувек. Узраст у коме је дете постајало пунолетно, односно ступало у свет одраслих, током времена се мењао. Тек у 20. веку, захваљујући иницијативама, пре свега, УН, али и других међународних организација, учињени су напори у правцу дефинисања ове старосне границе.²⁷⁹

²⁷⁷ Крајем 2007. године, Комитет за права детета (UN Committee on the Rights of the Child, у даљем тексту: ЦРЦ) испитао је 28 извештаја које је добио од стране једнаког броја држава чланица Допунског протокола уз Конвенцију о праву детета о учешћу деце у оружаним сукобима из 2000. године (ступео на снагу 2002. године). Истраживање је показало да ниједна од 28 држава чланица суштински није развила чврсте претпоставке да у њима не може доћи до употребе деце у сврху службе у државним оружаним снагама у случају евентуалног оружаног сукоба. ЦРЦ је у својим истраживањима показао да се испуњење циљева Допунског протокола не може никако постићи само његовим пуким увођењем у законодавство државе чланице, већ да он мора бити примењив у случају сукоба, криза или других емергенција те врсте. Значајна примедба односила се на неговање милитаристичких вредности кроз образовање деце - *Child soldiers global report 2008, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers*; доступно на: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf, p.5., датум приступа: 2. децембар 2017. године.

²⁷⁸ Мирослав Талијан, Хатица Бериша, Раде Слаковић: „Борба против Исламске државе- неке могуће стратегије“, Дани Рајса Арчибалда, међународна научна конференција, Криналистичко полицијска академија, Београд, 2016, 10-11. 03. 2016. године, стр. 336-343

²⁷⁹ За учешће деце млађе од 14 година у оружаним сукобима били су једнако пресудни врста наоружања које је коришћено, његова тежина и једноставност коришћења. Настојање да се у војним активностима њихов број смањи,

Мада је УНИЦЕФ основан још 1945. године, већ на првом заседању УН, при чему је постојала и значајна међународноправна активност у области људских права, која је заступала посебну заштиту детета, најбитнији међународни уговор о заштити права детета – Конвенција о праву детета (у даљем тексту: Конвенција) донет је тек 1989. године.

Иако је Конвенцијом препознат, и самим тиме и истакнут значај проблема злоупотребе деце у оружаним сукобима, нагли пораст броја деце ратника широм света током 90-их година прошлога века утицао је неминовно на доношење Допунског протокола уз Конвенцију о праву детета о учешћу деце у оружаним сукобима 2000. године (у даљем тексту: Допунски протокол). Данас су они основни правни извори права детета, а њихова повреда кажњива је од стране националних и међународних (ad hoc и сталних) кривичних судова.

Уз Женевско право, које прописује начине заштите детета у оружаним сукобима, Конвенција и Допунски протокол допринели су додатном јачању заштите детета, при чему се њихов највећи допринос очувању дечјих права огледа у утврђивању старосног узраста при регрутацији. Међународноправна заштита у оружаним сукобима и даље је предмет прогресивног развоја међународног права, али, као што је то случај са већином међународних прописа у оружаним сукобима, присутан је проблем поштовања поменутих међународних уговора на терену (Табела 1).

Табела 1: Правне норме које се односе на узраст деце приликом регрутације²⁸⁰

ОДГОВАРАЈУЋИ СПОРАЗУМИ (са доњом границом за регрутацију)	Узраст	
	Обавезна регрутација	Добровољна регрутација
Протокол о женским правима у Африци	18	18
Допунски протокол уз Конвенцију о правима детета о укључивању деце у оружане снаге (2000)	18	16*
Конвенција 182. међународне организације рада која се односи на забрану најгорих облика дечјег рада и неодложно деловање на њихово елиминисање (1999)	18	n/a
Афричка повеља о правима и добробити детета (1990)	18	18
Конвенција о правима детета (1989)	15	15
Протоколи 1 и 2 придодати Женевској конвенцији (1977)	15	15

бележи се као тренд присутан све до завршетка 2. светског рата. За старију децу, узраста од 14 до 18 година, с друге стране, важила је пракса која се и данас уважава и спроводи у појединим земљама широм света, а која подразумева њихову употребу у готово свим видовима, родовима и службама у војсци - UNICEF, Children as soldiers, Children in war (1996); доступно на: <https://www.unicef.org/sowc96/2csoldrs.htm>, p.1., датум приступа: 3. децембар 2017. године.

²⁸⁰ Извори: Вучинић, З. (2006): *Међународно ратно и хуманитарно право*, Службени гласник, Београд;

Rome Statute of the International Criminal Court: доступно на: http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/EA9AEFF7-5752-4F84-BE94-0A655EB30E16/0/Rome_Statute_English.pdf, датум приступа: 8. децембар 2017. године и *Child soldiers global report 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers: доступно на: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf, датум приступа: 8. децембар 2017. године. Превео и прилагодио: аутор.

МЕЂУНАРОДНИ СУДОВИ (Регрутација испод наведеног узраста постаје РАТНИ ЗЛОЧИН)		
Статут Специјалног суда за Сијера Леоне – ССЛЕ (2002)	15	15
Римски Статут Међународног кривичног суда – ИЦЦ (1998)	15	15
* Допунски протокол захтева од држава потписница да се обавезу на успостављање доње старосне границе од 16 година за добровољну регрутацију и посебних мера заштите које ће обезбедити да се нико не може натерати или присилити на такву регрутацију.		

Иако Женевско право има универзалну примењивост, и својим правним актима посредно обавезује сваку оружану формацију, државну или недржавну, да примењује његове основне правне одредбе, савремена пракса не уважава њиме утврђена и прописана правила. Прописи међународноправне заштите детета представљају *lex specialis* правне заштите цивилног становништва, сматрају се специјалним правом и подразумевају класификована и утврђена правила у оквиру следећих области:

- регрутовање и коришћење деце у оружаним сукобима,
- правила о евакуацији деце,
- правила о идентификацији деце,
- положај деце на окупираној територији и
- специјална правила о заштити деце.²⁸¹

Када говоримо о данашњем феномену деце ратника, највећи значај имају правила о регрутовању и коришћењу деце у оружаним сукобима. Мада су кључна за тему нашег рада, у искорењавању проблема на чију важност настојимо да њиме скренемо пажњу, ова правила немају много већи значај у односу на остале наведене области. Пропусти у осталим областима међународноправне заштите значајно погодују могућности да се деца нађу у ситуацији да буду регрутована.

РЕГРУТАЦИЈА ДЕЦЕ ЗА ПОТРЕБЕ РАТА

Без обзира на то да ли учествују у оружаном конфликту или не, деца војници се могу одредити као особе млађе од прописаног узраста, које припадају или су пак придодате националним оружаним снагама, односно некој другој редовној или нерегуларној оружаној формацији.²⁸²

Мада разлике између следећих категорија понекад нису сасвим јасно уочљиве, деца се регрутују присилно, под обавезом или добровољним путем. Присилна регрутација представља ступање детета у оружане снаге или војне групе путем отмице и/или под претњом коришћења силе

²⁸¹ *Child soldiers global report 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers; доступно на: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf, p.6., датум приступа: 8. децембар 2017. године.

²⁸² Како је наглашено у доле наведеним *Принципима*, који представљају скуп препорука владама и народима, као и добром праксом за превенцију регрутације деце у оружане снаге из Кејптауна (1997), израз *деца војници* не односи се само на децу која носе или су носила оружје - *The Paris Principles and Guidelines on Children associated with armed groups*, 2007; доступно на:

http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/Paris_Conference_Principles_English_31_January.pdf, p.5.,

датум приступа: 8. децембар 2017. године.

и других насилних метода против самог детета или чланове његове породице.²⁸³ Обавезна регрутација, позната и као редовна, представља процес утврђен и захтеван законским прописима државе и њених редовних оружаних снага²⁸⁴, док добровољна пак подразумева да је одлука детета о прикључењу оружаним снагама донета слободном вољом.

Допунски протокол одређује доњу старосну границу од 16 година за добровољно пријављивање у оружане снаге и прописује да особа млађа од 18 година не сме учествовати у ратним дејствима.

На добровољно пријављивање детета у оружане снаге утичу бројни и различити фактори:

- *политички и безбедносни* – злостављање од стране државних или невладиних снага, рат, инвазија, окупација;
- *економски и друштвени* – економско пропадање, сиромаштво, незапосленост, недостатак образовања, насиље у кући, експлоатација;
- *потреба за заштитом* – губитак породице или дома, шиканирање и дискриминација појединаца или њихових породица;
- *културни* – системи вредности који глорификују војнички живот, потреба за изједначавањем;
- *идеолошки* – борба за оно што се верује да је оправдани циљ и
- *лични* – добијање војних привилегија, образовања, новца или статуса.²⁸⁵

Када је дете регрутовано, следи његова обука за учешће у борби. Она је веома сурова и, зависно од војне или паравојне формације која је спроводи, креће се од физичког и психичког изнуривања деце у импровизованом војничком „дрилу“ до много бруталнијих метода које својом нехуманошћу превазилазе границе људске имагинације.

У глобалном извештају Коалиције за спречавање употребе деце у оружаним сукобима из 2008. године (Coalition to stop the use of child soldiers, у даљем тексту: Коалиција)²⁸⁶, на основу индивидуалних исповести деце војника и извештаја са терена више УН органа и НВО, описан је начин на који деца постају директни учесници у оружаним сукобима. Такође, министар Владе Мозамбика Грака Машел (*Graca Machel*), у Извештају за УНИЦЕФ 1996. године, дао је посебно објашњење психолошких механизма који се примењују на деци ратницима.²⁸⁷

Први корак у обуци је селекција деце према њиховом узрасту, полу, физичким карактеристикама, интелигенцији и мотивисаности за учешће. Деца млађег узраста издвајају се од дечака, односно девојчица који, према проценама, могу бити ефикасно обучени за руковање наоружањем и војном опремом. Најчешће, та граница је између 10. и 12. године живота. Старија деца бивају подељена у одељења која броје 10 до 12 дечака или девојчица. Неретко, девојчице бивају изузете из војне обуке јер их многе војне групе превасходно користе за знатно суровију праксу сексуалног искоришћавања.

Млађа деца пролазе веома кратку обуку, у трајању од пет до седам дана, за помоћне активности у јединици, какве су, рецимо, ношење муниције и експлозивних средстава, помоћ куварима и различите друге дужности које могу обављати у складу са својим узрастом. Насупрот

²⁸³ Lecture on child soldiers by Adam Wozniak of Flinders University, Australia: доступно на: <https://vimeo.com/77278132>, датум приступа: 8. децембар 2017. године.

²⁸⁴ Ibidem.

²⁸⁵ *Child soldiers global report 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers: доступно на: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf, p.7., датум приступа: 8. децембар 2017. године.

²⁸⁶ Ibidem, p.13-15.

²⁸⁷ Machel, G. (1996): *UNICEF report, Impact of Armed Conflict on Children*; доступно на: <http://www.un.org/rights/introduc.htm#contents> и https://www.un.org/ruleoflaw/files/a51-306_en.pdf, p.17., датум приступа: 8. децембар 2017. године.

томе, старија деца пролазе далеко озбиљнију обуку. Свако одељење добија свог командира који је задужен за њихово оспособљавање за руковање наоружањем и војном опремом. Командир одељења је махом искуснији дечак борац у узрасту од 16 до 18 година.

Два су разлога због којих војне вође обуку деце препуштају управо деци. Први је свест о томе да дете командир треба да послужи као идол регрутованој деци, као неко ко је већ прошао све што их очекује, а при томе је постигао успех у јединици, поседује неопходан ауторитет и завређује поштовање старијих колега. Други разлог је што су деца неретко, током обуке, много суровија од одраслих и способнија да у својим „војницима“ препознају оне „слабе“.

Психологија ову појаву објашњава чињеницом да се наведене способности ове деце заправо развијају као један од њихових психолошких механизма одбране. Она су свесна својих поступака у прошлости, а своју бригу савести, настојећи да себи олакшају болну и мучну свакодневницу, умирују тиме што од других очекују и захтевају да буду попут њих самих. С друге стране, пружајући им жељену моћ – власт и извесни значај, војне вође код дечака вођа развијају и учвршћују још већу лојалност, којом, потом, неретко манипулишу приликом обрачуна са конкуренцијом, односно другим претендентима на место војног вође.²⁸⁸

Обука деце је релативно кратка и, зависно од околности на терену (интензитета борбених дејстава, јачине јединице и сл.), може трајати од неколико дана до месец дана. Организованије војне формације избегавају да обучену децу одмах укључе у борбене операције јер веома често долази до њиховог дезертирања, али и повећане смртности или рањавања услед недовољне обучености и сл.²⁸⁹

Током обуке, све наведене активности праћене су развијањем навика одраслих код деце. Она обично добијају следовања – „привилегије“ у виду алкохолних пића, цигарета и разних наркотика. За ову праксу постоји више разлога: она је битна карика у систему мотивације, успешан начин да деца буду отргнута из света детињства и претворена у зависнике којима ће у будућности бити могуће лако манипулисати.²⁹⁰

Иако се, у војном смислу, овом врстом обуке деца могу сасвим оспособити за војне задатке, многе војне и паравојне формације захтевају од детета додатни, последњи доказ да је довољно војно оспособљено и да може бити сматрано припадником јединице. Он се остварује кроз посебан задатак, којим се од новообученог војника детета захтева да учествује у тортури и мучењу својих комшија, чланова породице и других њему блиских људи. На многим местима, укључујући Колумбију, Руанду и Сијера Леоне, деца су присиљавана да извршавају ужасне ствари над својим породицама и припадницима локалних заједница, почев од батинања, па све до учествовања у масакрима.²⁹¹

²⁸⁸ Human Rights Watch, *Child Soldiers, The Shadow Of Their Existence*, English language, 2009: доступно на: <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/4066/pdf/4066.pdf>, p.26., датум приступа: 8. децембар 2017. године.

²⁸⁹ *Child soldiers global report 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers; доступно на: [https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child Soldiers Global Report Summary.pdf](https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child%20Soldiers%20Global%20Report%20Summary.pdf), p.12., датум приступа: 8. децембар 2017. године.

²⁹⁰ Machel, G. (1996): UNICEF report, *Impact of Armed Conflict on Children*; доступно на: https://www.un.org/ruleoflaw/files/a51-306_en.pdf и <http://www.un.org/rights/introduc.htm#contents>, p.13., датум приступа: 8. децембар 2017. године.

²⁹¹ Lecture on child soldiers by Adam Wozniak of Flinders University, Australia: доступно на: <https://vimeo.com/77278132>, датум приступа: 8. децембар 2017. године.

МИРОВНЕ МИСИЈЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА ЗЛОУПОТРЕБЕ ДЕЦЕ

За припаднике МО и ВС, због ангажовања наших представника у мировним операцијама у Централноафричкој Републици, посебно су интересантни подаци о којима је Коалиција известила 2016. године.²⁹² Како она наводи, све оружане формације, владине и невладине (војне опозиционе групе на североистоку земље, укључујући исламистичку Селека коалицију (Seleka), Хришћанску милицију Анти-Балака (Anti-Balaka) и др.), интензивно су користиле децу војнике, бројности око десет хиљада и узраста испод осам година. Она су, према подацима Коалиције, била ангажована као борци, стражари, курири, шпијуни и кувари, при чему је забележен и велики број девојчица које су сексуално искоришћаване. Аутори извештаја истичу да је, иако истраживање упућује на податак да је већина деце регрутована добровољно, добровољност у овом случају могуће оспорити из више разлога.

Део програма мировне операције Централноафричке Републике, под називом MINUSCA, осмишљен и остварен у виду напора и акција усмерених на демобилизацију деце и њихову реинтеграцију у друштво (Child Protection, DDR and SSR sections), имао је позитиван ефекат на демобилизацију 5500 деце. Такође, Коалиција у свом извештају као највећи проблем у заштити деце издваја оружану групу Анти-Балака, која је и даље присутна у бројним локалним заједницама, где спроводи активности регрутације деце. При томе, извештај доноси и најновији феномен: појаву преусмеравања ове оружане групе ка криминалним активностима и укључивања деце у оружане пљачке, услед смањења интензитета оружаних сукоба у Централноафричкој Републици.

У раду смо настојали да, кроз метод анализе садржаја, укажемо на постојеће проблеме унутар међународне правне регулативе којом се регулише статус детета у оружаним сукобима и прикажемо различите начине злоупотребе деце ратника у пракси. Према статистичким подацима глобалног извештаја о деци војницима из 2008. године, у последњих 20 година, стотине хиљада деце испод 18 година чиниле су део владиних армија, побуњеничких снага, паравојних и других милитантних група, док је у последњих 50 година, у 75% сукоба учествовало преко 80% деце млађе од 15 година.²⁹³

Имајући у виду ескалацију оружаног насиља последњих година, феномен Исламске државе који у себи обједињава војну и терористичку компоненту, могуће је извести сасвим рационалан закључак да су проценти учешћа деце у оружаним сукобима од времена поменутог извештаја знатно већи. Правило је једноставно и јасно: у дуготрајнијим оружаним сукобима и свету тероризма, деца су препозната као веома вредан ресурс.

О каквом ресурсу је реч, најбоље говори податак из Годишњег извештаја УНИЦЕФ-а за 2016. годину да, у тренутку израде извештаја, око 50 милиона деце живи у условима социјалне нестабилности, без могућности наставка образовања, и социјалне маргинализације, као избеглице или расељена лица. Другим речима, овде говоримо о глобалном просеку 1:45, то јест о сваком 45.

²⁹² Child Soldiers International, *Briefing note on child recruitment and use in Central African Republic (CAR)*, 14 March, 2016; доступно на: <https://www.child-soldiers.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=b2841469-6929-4413-b2c4-94a8615dc3f5>, p.1-2., датум приступа: 10. децембар 2017. године.

²⁹³ *Child soldiers global report 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers; доступно на: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf, p.11., датум приступа: 10. децембар 2017.

детету, а то је управо онај ресурс чију злоупотребу за попуњавање својих војних редова свака оружана група или формација у земљама где трају оружани сукоби ретко пропушта.²⁹⁴

Осим способности руковања модерним наоружањем, деца имају и бројне друге предности као војници: мање су склони дезертирању, имају мање захтева од својих старијих колега, спремни су да беспоговорно изврше сваку наредбу, јефтинији су за храњење, лакши за сваки вид манипулације и не траже плату.

Логичан је и илустративан податак из Јемена, који потврђује да је интензитет борбених дејстава директно пропорционалан са повећањем броја деце војника, па је тако у Јемену од стране УН регистровано да је број деце војника, за само годину дана, од 2014. до 2015. године, нарастао са 576 на 1168.²⁹⁵ О значају овог друштвеног проблема можда понајбоље говори податак да је, у тренутку писања овога рада, више од трећине држава света поприте оружаных сукоба. Прецизније, оружани сукоби трају у 67 држава света и у њима, поред легалних оружаных државних формација, учествује и 770 недржавних оружаных група различитих националних, идеолошких и верских корена.²⁹⁶

ЗАКЉУЧАК

Оружане сукобе у последњих 20 година карактерише поражавајући пораст броја деце војника. Деца се регрутују у државне војне јединице, парамилитарне организације, разне милиције, терористичке организације, криминалне организације које поседују јединице налик војним, потом у својству бораца, курира, слуга, шпијуна, куvara, па и људских детектора минских поља.

Иако већина деце војника данас припада недржавним армијским групама, регрутација деце млађе од 18 година и њихово присуство у државним оружаным снагама ради обуке, па чак и учешћа у борбеним дејствима, друштвени је феномен коме треба посветити посебну пажњу. Упркос високом нивоу међународне заинтересованости за прекид ове сурове праксе, постоје јасни показатељи да се на самом терену увек јавља ризик да деца постану војници.

Деца војници су реалност савремених оружаных сукоба, без обзира на начин њихове класификације. Поред свих напора међународне заједнице, извештаји са ратом захваћених простора говоре да се њихов број повећава. Брзог и једноставног решења нема. Војне групације на просторима где се одвијају оружани сукоби рапидно мењају свој карактер, идеологију, политичке циљеве и тактике које користе у оружаном сукобу. У таквим условима, тешко је осмислити стратегију за престанак регрутације и коришћења деце у војне сврхе.

²⁹⁴ UNICEF (2016): *Годишњи извештај* доступно на: https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_Annual_Report_2016.pdf, р.45., датум приступа 10. децембар 2017.

²⁹⁵ The Guardian (2016): *Child soldier recruits double in one year in Middle East and North Africa*: доступно на: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/sep/11/child-soldier-recruits-double-in-one-year-in-middle-east-and-north-africa>, р.1., датум приступа: 10. децембар 2017. године.

²⁹⁶ WARS IN THE WORLD, List of ongoing Conflicts: доступно на: <https://www.warsintheworld.com/?page=static1258254223>, датум приступа: 10. децембар 2017. године.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Старчевић Миодраг, *Извори међународног хуманитарног права*,
2. Талијан Мирослав, Бериша Хатица, Слаковић Раде: „Борба против Исламске државе- неке могуће стратегије“, Дани Рајса Арчибалда, међународна научна конференција, Кринуналистичко полицијска академија, Београд, 2016, 10-11. 03. 2016.
3. Међународни комитет Црвеног крста, Београд 2002.
4. Вучинић, Зоран (2006): *Међународно ратно и хуманитарно право*, Службени гласник, Београд.
5. UNICEF (2016) https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_Annual_Report_2016.pdf,
6. UNICEF, *Children as soldiers, Children in war (1996)*; <https://www.unicef.org/sowc96/2csoldrs.htm>,
7. The Guardian (2016): *Child soldier recruits double in one year in Middle East and North Africa*: доступно на: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/sep/11/child-soldier-recruits-double-in-one-year-in-middle-east-and-north-africa>,
8. Child Soldiers International, *Briefing note on child recruitment and use in Central African Republic (CAR)*, 14 March, 2016, [://www.child-soldiers.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=b2841469-6929-4413-b2c4-94a8615dc3f5](http://www.child-soldiers.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=b2841469-6929-4413-b2c4-94a8615dc3f5),
9. *Child soldiers global report 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf,
10. Machel, G. (1996): *UNICEF report, Impact of Armed Conflict on Children*: https://www.un.org/ruleoflaw/files/a51-306_en.pdf и
11. <http://www.un.org/rights/introduc.htm#contents>,
12. Lecture on child soldiers by Adam Wozniak of Flinders University, Australia: доступно на: <https://vimeo.com/77278132>,
13. Rome Statute of the International Criminal Court: доступно на: http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/EA9AEFF7-5752-4F84-BE94-0A655EB30E16/0/Rome_Statute_English.pdf,
14. The Paris Principles and Guidelines on Children associated with armed groups, 2007:
15. http://www.diplomatie.gouv.fr/en/IMG/pdf/Paris_Conference_Principles_English_31_January.pdf,
16. Human Rights Watch, *Child Soldiers, The Shadow Of Their Existence*, English language, 2009: <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/4066/pdf/4066.pdf>,
17. WARS IN THE WORLD, List of ongoing Conflicts: доступно на: <https://www.warsintheworld.com/?page=static1258254223>.

PHENOMENON OF CHILD WARRIORS

Abstract: *Modern political reality that we are witnessing, is marked by an escalation of terrorist activities around the world. Terrorism is the weapon of the weak, which in the modern era to which we belong, as a way of confronting the powerful enemy forces, using numerous and various political and religious groups and organizations. Although it is well known that all terrorist organizations around the world have their own offspring, and that the recruitment of children and manipulation of them do not differ significantly from the same phenomenon in countries affected by armed conflict, in the following we will passages, because the thematic specificity and nature of the work itself, exposure primarily focus on the abuse of children in armed conflict, without particular reference to the abuse in the commission of terrorist activities. Guided by this fact, the paper will seek to said phenomom approach relying on scientific methods of content analysis of publicly available information contained in the reports of UN bodies, as well as a number of regional initiatives and the coalitions, their programs and work activities, gathered around the same goal-reducing the expansion of the multiple significant social phenomena.*

Keywords: *children, warriors, terrorism, armed conflict, military conflict, abuse*